

beginning of XX age. Principles of the national system of musically aesthetically beautiful education were mortgaged in this period, reforms were carried out in industry of universal musical education, musical employments in school were acknowledged as one of more effective facilities aesthetically beautiful, moral, religious and patriotic education.

Key words: Musical-aesthetic education, fine arts, general and special music education, music education partnership, music, art, music private educational institutions, concert practice, choirs, musical pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

Прийнято до друку 27.04.2012 р.

УДК 374.9

Л. Г. Азарова

МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СПВУЧОГО ГОЛОСУ ВИДАТНОГО ПЕДАГОГА Ф. ЛАМПЕРТІ

Італійська школа співу завжди викликала захоплення, у витоків італійської вокальної школи стояли видатні співаки і викладачі, такі як: Ф. Каччині, Д. Мадзоккі, Дж. Манчинні, Е. Карузо та інші. Школа кожного з цих видатних викладачів вокалу і досі викликає захоплення і цікавість, та потребує вивчення.

Мета статті – ознайомити починаючих вокалістів, викладачів вокалу з творчістю видатного італійського викладача Ф. Ламперті. Мета статті зумовлює завдання: надати допомогу починаючим вокалістам-виконавцям у формуванні своєї педагогічної діяльності.

Найвидатнішим вокальним педагогом ХІХ вважається Франческо Ламперті (1813 – 1892). Він ніколи не був співаком-виконавцем. Закінчивши Міланську консерваторію як органіст, він займався диригуванням, був директором оперного театру. Наявність специфічного вокального слуху і досвіду роботи зі співаками в оперному театрі дозволили Ламперті у 1850 році посісти місце професора Міланської консерваторії. Його праці у галузі вокального мистецтва («Початкові заняття для голосу», «Вправи для розвитку трелі», «Віртуозні вправи для сопрано», «Теоретично-практичний початковий посібник для вивчення співу» (1868 рік) і насамперед «Мистецтво співу» (1892 рік) діють можливість і зараз вивчати й використовувати методичні установки прославленого педагога.

За Ф. Ламперті, учень повинен мати голос гарного тембру, музикальність, артистичність, високий інтелект, міцне здоров'я. Навчання професіональному співу можливе з 18 років для дівчат і з

20 років для юнаків. Навіть найкращий голос вимагає планомірного, систематичного тренування над вдосконаленням співочих якостей. Тому співак-професіонал виховується завдяки вокальній школі. Поставлений співочий голос – це цілеспрямована й координована робота всього голосового апарату [3, с. 56].

Ф. Ламперті підкреслює велике значення дихання у співі: «Школа дихання – це спеціальне мистецтво». А його афористичний вислів “школа співу – це школа дихання” не втрачає своєї актуальності й сьогодні.

Кращим типом дихання, в якому беруть участь «не самі ребра», але й діафрагма, Ламперті вважає грудно-діафрагмальний. Для його розвитку доцільні вправи і без співу, а саме: глибокий повільний вдих через ніс до повного наповнення легенів повітрям, який тренує дихальні м’язи, встановлює гортань в необхідне для співу положення, вслід за цим – повільний дозований видих.

При фонації співак повинен стояти в позі оратора, голову схилити трохи вперед, обличчя – спокійне, форма рота – на півусмішка, підборіддя вільно опущене і не повинне видаватися вперед. Після чого “вдихнути повільно й глибоко через ніс і затримати дихання до моменту, коли горло відчує холод. У цей момент взяти ноту легким ударом гортані назад, ніби порухом вдихання, голосну «а» або склад «ла», як вони звучать в слові «L’anita» (душа)». Якість звуку залежатиме від уміння співака зберегти «відчуття», здатності «опирати грудно-діафрагмальну перепону на мускули живота и розширяти її». Такий стан Ламперті називає «опорою звуку на дихання».

Початкові вправи рекомендовано співати на середній ділянці голосу, не доходячи до крайніх нот діапазону. Сила голосу – помірна, не форсована, тому що: «хто кричить – той не співає». Робити вправи на півтонах вгору і вниз, що допоможе виробити legato – основу співу. Доцільні вправи перед дзеркалом, а також для перевірки рівномірної витрати дихання під час співу піднести до рота запалену свічку – полум’я не повинно коливатися.

Зміна сили голосу залежить винятково від мистецтва дихання. Тільки грудно-діафрагмальний тип дихання може забезпечити широкий діапазон сили звуку. Піано співати також на опорі. «Якщо для тихого звуку вжити меншу напругу грудно-діафрагмальної перепони”, ніж для голосного, то у нього буде менше життєвості й менше колориту ніж у forte, тоді як ріано вимагає їх більше».

Велику роль у голосоутворенні відіграє гортань. Багатство тембральної палітри у значні мірі залежить від її еластичних властивостей, здатності змінювати конфігурацію.

Режим роботи на перших заняттях навчання співу – дуже важливий фактор. Постійне розумне тренування – запорука успішного розвитку співочого голосу. Заняття не повинні втомлювати голосовий апарат. На початку навчання урок триває десять – п’ятнадцять хвилин.

Поступово тривалість уроку доводиться до максимально допустимої межі – двох годин на день, поділених перервами для відпочинку.

Важливе значення має визначення типу голосу, його характеру. Ф.Ламперті вважає, що сопрано визначається за окрасою ноти «соль» другої октави і м'якістю вимови слів, складів на верхній ділянці діапазону голосу. Меццо-сопрано – за якістю і окрасою ноти «фа» другої октави. Альт визначається за окрасою грудного регістру, тенор – за протяжністю дихання і легкістю вимови у верхній ділянці діапазону голосу, баритон – за окрасою і звучністю ноти «ре» першої октави, бас – за яскравістю ноти «до» першої октави.

Ламперті ніде прямо не вказує на регістри голосу, хоча можна зробити висновок, що він визнає три регістри – грудний, головний і середній.

Чимало уваги приділяє Ф. Ламперті роботі над вдосконаленням окремих елементів вокальної техніки. Трель (за автором) – дарунок природи. І все ж цю природну властивість можна й необхідно вдосконалювати – тренуючись у повільному темпі (повільніше, ніж дозволяють голосові можливості) без участі грудного звучання. Обидва звуки, які складають трель, повинні нести однакове навантаження. Язик, губи, нижня щелепа – нерухомі.

Співак готовий до роботи вокально-музичним твором тоді, коли він володіє диханням, може змінювати тембр, використовувати портаменто, легато, стаккато, філіровку.

Поради Ламперті молодим співакам:

- уникати крику, тому що він – ворог співу;
- слухати кращих співаків-артистів;
- не гвалтувати природу голосу – співати твори, які відповідають голосовим даним;
- мати свіжу голову і гаряче серце;
- пам'ятати, що не надзвичайні жести, а вираз очей є основою виразності у співі;
- не співати в тональностях і теситурі, які не відповідають голосу;
- не дебютувати надто рано. «Перші кроки в науці та мистецтві бувають вирішальними. Їх треба робити обдуманно»;
- співати на репетиції з оркестром на повний голос. Це допоможе уникнути помилок і страху на виставі;
- не намагатися збільшувати об'єм голосу у великих приміщеннях, а думати про опору;
- не співати хворими чи при поганому самопочутті.

Таким чином, методичні засоби Ф. Ламперті допомагають формуванню майбутнього викладача-вокаліста. Методи викладені послідовно і зрозуміло, вони можуть використовуватися у сучасній вокальній практиці навчання співу.

Подальше вивчення історичної спадщини дає можливість не тільки краще зрозуміти минулий досвід вокалістів, але й проаналізувавши ці методики, вводити в свою практичну діяльність кращі з них. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку дають можливість сприяти професійному розвитку студентів-вокалістів під час навчання у ВНЗ.

Список використаної літератури

1. Асафьев В. В. Избранные статьи о музыкальном образовании / В. В. Асафьев. – 2-е изд. – Л. : Музыка, 1973. – 144 с. **2. Багадуров В.** Очерки по истории вокальной педагогики/ В. Багадуров. – М. : Музыка, 1999. – 243 с. **3. Гнидь Б. П.** Історія вокального мистецтва / Б. П. Гнидь. – К. : НМАУ, 1997. – 320 с. **4. Ламперти Ф.** Искусство пения по классическим преданиям/ Ф. Ламперти. – М. : Музгиз, 1913. – 254с. **5. Назаренко И. К.** Искусство пения/ И. К. Назаренко. – М. : Музыка, 1968. – 622 с. **6. Ярославцева Л. К.** Опера. Певцы. Вокальные школы Италии, Франции, Германии XVI – XVIII веков / ред. Е. Антрапов / Л. К. Ярославцева. – М. : Золотое руно, 2004. – 200 с.

Азарова Л. Г. Методичні принципи формування співучого голосу видатного педагога Ф. Ламперті

Стаття знайомить з творчістю відомого італійського викладача Ф. Ламперті і його методикою роботи з співочим голосом. Автор аналізує особливості методики Ф. Ламперті і підкреслює універсальність даної методичної розробки. Значним є те, що методи розташовані поступово і зрозуміло, вони можуть бути використані при навчанні вокалу сучасних співаків як естрадного, так і класичного профілю, і займають гідне місце в сучасній вокальній методиці.

Ключові слова: голос, спів, розвиток, формування, методика, вокальна техніка, метод, методика.

Азарова Л. Г. Методические принципы формирования певческого голоса известного преподавателя Ф. Ламперти

Статья знакомит с творчеством известного итальянского преподавателя Ф. Ламперти и его методикой работы с певческим голосом. Автор анализирует особенности методики Ф. Ламперти и подчеркивает универсальность данной методической разработки. Существенным является то, что методы расположены постепенно и понятно, они могут быть использованы при обучении вокалу современных певцов как эстрадного, так и классического профиля, и занимают достойное место в современной вокальной методике.

Ключевые слова: голос, пение, развитие, формирование, методика, вокальная техника, метод, методика.

Azarova L. G. Methodical principles of the shaping певческого voice of the known teacher F. Lamperti

The article introduces the work of renowned Italian professor F. Lamperti and its methods of work with the singing voice. The author analyzes the characteristics and methods of F. Lamperti pocherkivaet versatility of this methodological development. Methods are slowly and clearly, they can be used for teaching vocal contemporary pop singers as well as the classic profile, and occupy a worthy place in the contemporary vocal technique.

Key words: voice, singing, developing, building, technique, vocal technique, method, technique.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

Прийнято до друку 27.04.2012 р.

УДК 373.37.02:7

Л. С. Аристова

**ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ
КУРСІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МИСТЕЦТВО»**

Соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили освітні стратегії. Демократизація, гуманізація, відкритість освіти актуалізували проблеми змін у функціях системи освіти, зокрема у формуванні ціннісних орієнтирів особистості.

У сучасних соціокультурних умовах серйозне занепокоєння викликає підвищена агресивність молоді, утвердження споживацької психології, зміна пріоритетів у системі цінностей загалом. Спостерігається нерозвиненість емоційно-почуттєвої сфери, низький рівень естетичної свідомості школярів, відсутність справжньої духовності з одночасним превалюванням однобічного та прощеного ставлення до мистецтва як до розваги, що призводить до скептицизму, зниження моральних критеріїв особистості.

Саме тому одним з актуальних питань на сучасному етапі викладання музичного мистецтва та художньої культури в школі є удосконалення навчального процесу, пошук і впровадження нових форм, методів і технологій навчання, стимулюючих творчу активність учнів, формування музичної культури учнів як невід'ємної частини їх духовної культури.

Актуальність поставленої проблеми зумовлюється й тим, що особистісна система цінностей учнівської молоді, яка включає естетичне ставлення до світу та мистецтва, впливає на розвиток культури суспільства.